

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In qua tractatur de Virtute ac Sacrameto Pœnitentiæ

Bosco, Jean a

Lovanii, 1670

Concl. VI. In Sacramento semper dimittitur pars aliqua pœnæ temporalis,
major vel minor secundùm dispositionem pœnitentis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73393)

peccatorum reliquis, & vitiosos habitus, male vivendo comparatos, contrarius virtutum adionibus tollant.

Et verò quod dixi de condignitate meriti, idem dico de condignitate satisfactionis, nimirum condignam Satisfactionem compleri acceptatione divina; adeoque Contritionem hominis iusti non esse condignam Satisfactionem pro omni pœna temporalis, nisi ostendatur, ubi Deus illam pro tali acceptaverit. Cum ergo nimis manifestum sit, non acceptasse pro omni pœna, quamvis bene pro aliqua parte, sequitur non esse Satisfactionem condignam nisi pro ista parte.

Ex hæcenus dictis facile quis Theologus intelliget, quid sit, Sacramentum Pœnitentiæ, seu Deum per gratiam Sacramenti Pœnitentiæ, commutare pœnam æternam in temporalem. Profectò nihil aliud est, quam Deum remittere æternitatem, seu durationem æternam pœnæ sensus, retentâ ejus substantiâ, in qua commutatione nullum omnino cernitur inconveniens; qui enim pro peccato præterito poterat punire in æternum, etiam iustissime eandem pœnam quoad substantiam, potest infligere pro certo aliquo tempore majori vel minori, ut sibi videbitur expedire.

Atque ut pœna temporalis, v. g. Purgatorii, alterius foret substantiæ; equidem certum est, quòd inferioris rationis; adeoque qui promeruit pœnam æternam, conquirit nullatenus posse, si cogereetur sustinere pœnam temporalem, tamen si quoad substantiam diversam. Nonne si reo læsæ Majestatis pro pœna capitis, quam promeruit, decernatur flagellatio, iustam habet rationem querelæ? Patet quòd non, sed gratias agere debet iudici pro beneficio collato.

Porò veluti nullum est inconveniens, quòd Princeps supremus pœnam capitis à Lege statutam, propter extraordinariam causam commutet hic & nunc in pœnam flagellationis, sic nullum video incommodum in eo, quòd Deus ab æterno statuisset peccatum, v. g. fornicationis, punire pœnâ æternâ, si homo non pœniteat sufficienter ad remissionem culpæ, sin verò taliter pœniteat; punire pœnâ temporali Purgatorii; estò enim per remissionem peccati quoad culpam, destruat essentia peccati, & aboleatur ejus malitiâ, adhuc tamen potest manere, de potentia absoluta, tota dignitas ad pœnam, id est, reatus pœnæ æternæ; quidni de facto possit manere dignitas ad pœnam temporalem, seu reatus pœnæ temporalis, absque eo, quòd refutet nova alia malitiâ seu culpa?

Nonne in exemplo supra posito, quando reo læsæ Majestatis remittitur crimen, & pœna capitis, mutatur in pœnam flagellationis, nova debet resultare malitiâ minor? Non puto; sufficit quippe malitiam dignam tali pœnâ præexistisse. Ergo similiter in nostro

casu, ut maneat dignitas ad pœnam temporalem, sufficit, quòd præcesserit malitiâ, sive culpa, digna tali pœnâ.

Unde non valet argumentum Aliquorum: Cessante causâ, cessat effectus; sed peccatum est causâ punitionis: ergo eò ablato, cessat dignitas pœnæ. Respondetur enim causam punitionis hic non esse peccatum præsens, sed merè præteritum.

Cæterùm, si à me queritur, an per Sacramentum Pœnitentiæ, si non tota pœna temporalis, saltem aliqua ejus pars remittatur; Respondeo:

CONCLUSIO VI.

In Sacramento semper dimittitur pars aliqua pœnæ temporalis, major vel minor secundum dispositionem pœnitentis.

Hanc Conclusionem colligo ex Concilio Tridentino sess. 6. c. 14. ibi: Non quidem pro pœna æternâ, quæ vel Sacramento, vel Sacramento voto unâ cum culpâ remittitur; sed pro pœna temporali, quæ, ut sacre Litteræ docent, non tota semper, ut in Baptismo fit, dimittitur illis &c. Si non tota semper dimittitur; quidni semper remittatur aliqua pars?

Scio; hanc collectionem non esse omnino necessariam; nam ad intentum Concilii factis erat, quòd non semper tota pœna remitteretur, ut volebant Hæretici, contra quos agit; quidquid sit de remissione partis pœnæ. Interim videtur tacitè nostram Conclusionem insinuare, dum agens de remissione pœnæ temporalis in Sacramento Pœnitentiæ, ne verbulo quidem contrarium indicat, quòd utique fecisset hæc occasione, si judicasset nihil omnino pœnæ temporalis per hoc Sacramentum remitti.

Saltem liberum relinquit ita opinari de virtute seu efficacia hujus Sacramenti, quod institutum est ad remissionem peccatorum, non tantùm quoad culpam, sed etiam quoad pœnam temporalem, ut patet, dum Satisfactio imposta per Sacerdotem, vi Sacramenti ex opere operato causat remissionem pœnarum temporalium, etiam ex toto, ut suo loco diffusius explicabimus.

Sanè usus universalis Ecclesiæ habet, quòd minores Pœnitentiæ seu Satisfactiones imponantur iis pœnitentibus, qui apparent melius dispositi per Contritionem vel Attritionem internam; idque quia supponit Ecclesiâ, Sacramentum Pœnitentiæ ab initio, dum essentialiter perficitur, remittere partem aliquam pœnæ temporalis, majorem vel minorem

Fff 3 secun-

204. Rejicitur argumentum aliquodum.

205. Colligitur Concl. ex Conc. Trid.

206. & probatur ex usu Ecclesiæ, que imponit minores satisfactiones melius dispositis.

secundum dispositionem penitentis. Equidem nulla est sufficiens ratio, cur potius infusio gratiae fiat secundum propriam cuiusque dispositionem & cooperationem, quam remissio poenae temporalis.

207. Quid de hac re sentierit Doct. Seraphicum.

Allubescit audire Doctorem Seraphicum de hac controversia 4. dist. 18. p. 1. a. 2. q. 2. n. 24 ubi sic ait: Et ideo est tertius modus dicendi magis consonus rationi & fidei pietati, quod Sacerdos aliquam partem poenae absolvendo dimittit ex vi Clavium: & hoc possumus intelligere sic; quia universa via Domini misericordia & veritas, ideo in iustificatione quae est opus misericordiae, misericordia sic remittit culpam, ut iustitia regulam non praetercat. Propterea adhuc detinet obligatum ad poenam, illa autem poena ob rigorem divinae iustitiae est viribus nostris improporcionabilis, & nostrae cogitationi ignota, & pro illa oportet quod satisfaciat Deus. Providit ergo adhuc nobis viam misericordiae divinae, & constituit arbitrium Sacerdotum, & illi dedit potestatem arbitrandi & taxandi poenam, & manifestandi nobis; & partem poenae remittere ex virtute Passionis Christi, ut divina iustitia pro illa parte solutionem ab ipso non exigat, sed ex Passionis Christi poena sit contenta. Quanta sit illa pars nostrum non est determinare, sed Dei. Et tunc Sacramentum Penitentiae non tantum erit onerosum, sed etiam fructuosum. Hanc ergo opinionem sustinendo, concedendum est, quod Sacerdos remittit aliquam partem poenae, sicut ostendunt rationes, non aeterna, sicut ostendunt aliae, non purgatoria, sed communiter illius poenae, quae Deus obligat peccatorem post Absolutionem a culpa; & pro illa nunquam puniatur in Purgatorio, nec alibi, sed pro illa parte, a qua non absolvit, vel puniatur hic sufficienter, vel Dominus exigit in Purgatorio. Haec ille.

Docet vi Clavium remitti aliquam partem poenae temporalis.

Ubi aperte docet, vi Clavium remitti aliquam partem poenae temporalis, praeter illam quae remittitur per poenam taxatam a Sacerdote. Quod repetit in responsione ad 2. 3. & 4. objectionem ibi: Ab aeterna poena nullo modo solvit Sacerdos, a purgatoria absolvit, non per se, sed per accidens: quia cum in penitente virtute Clavium minuitur debitum poenae temporalis, non ita acriter puniatur in Purgatorio, sicut si non esset absolutus. Dum ergo in corpore dicit, Sacerdotem non remittere aliquam partem poenae purgatoriae, intelligendus venit de remissione per se.

208. quae remissio non praedicitur divinae iustitiae.

Si obijcitur, quod haec remissio praedicitur divinae iustitiae. Respondet: Sicut in Baptismo per Passionis Christi meritum & solutionem, solvitur peccator a tota poena, ita in Penitentia per eiusdem Passionis Christi virtutem solvitur a parte poenae: ita quod in nullo praedicitur iustitiae, immo verificatur illud Psalmista: Misericordia & Veritas obviaverunt tibi: Misericordia autem supererogando praetium, iustitia satisfacit.

Est autem aequalis in omnibus secundum comparationem

Quaeris a Doctore Seraphico, an maiorem partem remittat ei, qui magis debet? Respondet continuò: Dicendum, quod misericordia non considerat meritum, sed miseriam, & ideo divina

misericordia quae subvenit hic miseris, non considerat merito in eis meritum, sed demeritum, subvenit per meritum Christi, & remittit partem aequalem omnibus, non, inquam, secundum absolutam comparationem, sed proportionalem, ut si illi qui debet centum, remittit decem, & ei qui debet decem, remittit unum.

Sed hoc (salva ejus reverentia) videtur libera conjectura. An forte dicemus illi qui debet centum, infundere gratiam ut decem, & deinde ei qui debet decem, gratiam ut unum?

Docet Concilium Trident. sess. 6. cap. 7. unumquemque recipere gratiam, non secundum debitum culpae, sed, secundum mensuram, quam Spiritus sanctus partitur singulis prout vult, & secundum propriam cuiusque dispositionem & cooperationem.

Quidni idem dicamus de remissione poenae temporalis, videlicet unicuique remitti poenam temporalem in Sacramento Penitentiae, non secundum debitum poenae, sed secundum mensuram, quam Spiritus sanctus vult, & secundum propriam cuiusque dispositionem & cooperationem? Quam autem mensuram Spiritus sanctus velit, quis consiliarius ejus fuit, ut edisserat nobis? Res plane incerta est, & abscondita a cordibus filiorum Adam, ut de propitiato peccato non sint sine metu, neque spe facillioris veniae adjiciant peccatum super peccatum.

Si inferas: ergo fieri poterit, ut Sacramento Penitentiae ab initio, dum essentialiter perficitur, dimittat totam poenam temporalem, quemadmodum in Baptismo dimittitur.

Respon. concedendo totum. Neque hoc improbat Tridentinum; sed potius insinuat sess. 6. c. 14. verbis supra in principio conclusionis recitatis, Non tota semper, ut in Baptismo fit, dimittitur illis &c. Non dicit, nunquam dimittitur, sed, non semper. Quidni ergo aliquando dimittatur.

Fatetur D. Bonaventura supra n. 24. in tantum posse conteri peccatorem, quod Deus totum remittat. Sic inquit Doct. Seraphicus: Est secundus modus dicendi, quod Sacerdos absolvit non tantum ab hoc vinculo (intelligit obligationem confitendi) sed etiam a poena purgatoriae, ligando ad poenam satisfactionem, sed non solvit aliquam partem poenae relaxando, sed solum commutando, & hoc sub conditione, si explet satisfactionem inimicam. Sed si illa Satisfactio sit condigna, absolvit a tota, si non, absolvit a tanta; & ideo si peccator moriatur ante complementum Satisfactionis condigna, non oportet eum puniri in Purgatorio. Sed nec istud sufficit adhuc, quia iste peccator post Absolutionem divinam non ligatur ad poenam purgatoriam magis quam ad aliam: & hoc patet, quia tantum potest conteri (id est, adeo vehementer, acris & incensa potest esse Contritio in Sacramento Penitentiae) quod Deus totum remittit (ab initio, dum essentialiter perficitur).

perfectur Sacramento) & statim evolabit; ergo non oportet quod illam commutet. Interim, quia pauci admodum peccatores ad hunc gradum Contritionis perveniunt, neque facile exterius cognoscitur illa vehementia, acrimonia, & incensio, ideo communiter oportet pœnam purgatoriam commutare.

Cur autem sufficiat quælibet Contritio, potius ad remissionem omnis culpæ, quàm omnis pœnæ: ratio est; quia in ordine ad remissionem culpæ, principaliter attenditur bonitas & supernaturalis honestas illius actûs, quæ licet intensivè major sit in una Contritione quàm in alia; essentialiter tamen in omnibus eadem, & remissio culpæ mortalis indivisibilis est, secundum præsentem Dei ordinationem, ut patet ex dictis disp. præced. sect. 5. concl. 5. At verò in ordine ad satisfaciendum pro pœna temporalis, principaliter consideratur Contritio secundum pœnalitatem & afflictionem peccatoris; hæc autem pœnalitas ordinatæ non est tanta, quanta necessaria est ad satisfaciendum secundum æquitatem justitiæ pro tota pœna temporalis, & remissio pœnæ divisibilis est, ut omnes fatentur.

Restat difficultas, quomodo Contritio peccatoris, vel se solâ, vel in Sacramento, aliquam partem pœnæ temporalis, aut quandoque totam delet, an prout naturâ præcedit infusionem gratiæ, an verò prout coexistit gratiæ iam infusæ. Posteriorem modum eligit Suarius disp. 16. de Pœnit. sect. 3. n. 19.

Sed contrâ arguit Lugo de Pœnitentiâ disp. 8. n. 56. quia sic difficile intelligitur, quomodo Deus taxaverit certam aliquam pœnam temporalem singulis peccatis mortalibus remissis, ut ibi supponit Suarius, cum nunquam illam infligat, sed semper minuat ratione Contritionis.

Respondet Arriaga disp. 19. n. 12. verum quidem esse, nunquam eam totam pœnam infligendam; non tamen ideo inutilem esse eam taxationem; deservit enim ad hoc, ut Deus possit scire, quæ pœna maneat hominem post justificationem luenda in Purgatorio. Si enim decrevit Deus aliquid remittere ratione Contritionis, & quidem plûs minusve, juxta ipsius Contritionis majorem, aut minorem intentionem, necessum omnino fuit, Deum scire, quanta esset ea summa, ex qua debebat demere, ut sic sciret, an ablata pœnâ æternâ, solvenda foret pœna duorum v. g. dierum ob furtum centum florenorum: ergo cum ratione Contritionis deleantur tres horæ, manebunt duo dies absque tribus horis. Hæc ille pro Suario.

Addit n. 14. secundum principia Suarii dari casum, in quo tota pœna taxata maneat, quando scilicet per Attritionem, non existentem, dum datur gratia, remittitur peccatum. Non enim agnoscit Suarez ullam Satisfactionem

pro pœna temporalis congruam tantum, id est, sine statu gratiæ, secus meritum congruum gratiæ; nam pro hoc habemus fundamentum in Concilijs & Patribus, pro illa minimè.

Quo principio posito facile solvuntur duæ aliæ objectiones Lugonis. Prima; quòd Contritio perfectior, etiam antequam dignificetur per gratiam, exigit deletionem majorem illius pœnæ temporalis. Secunda, quòd non bene dicitur, Contritionem dignificari ad Satisfactionem, per gratiam, datam propter ipsam.

Ad primam respondetur; Contritionem antequam dignificetur per gratiam, nullam omnino exigere deletionem pœnæ temporalis; sed planè Deo liberum esse, eam acceptare pro solutione pœnæ debitæ, vel eam respicere; quòd autem acceptaverit eam, sicut acceptavit ad infusionem gratiæ, non constat.

Ad secundam patet quid sit respondendum; nimirum, illam gratiam omnino necessariam esse, ut Contritio sit digna remissione pœnæ temporalis, vel potius ut habeat effectum remissionis pœnæ temporalis; secus ut habeat effectum infusionis gratiæ sanctificantis; & ideo per illam gratiam non dignificatur ad alium effectum gratiæ; quia jam supponitur totum suum effectum habere; secus ad effectum remissionis pœnæ, quem, secundum Suarium, non potest habere, vel saltem non habet, nisi dignificata. Hæc summam ex Arriaga; quamquam & ipse sententiæ Suarii non adhareat.

Si autem quæritur, quid ego sentiam, dicam breviter. In primis, constat Deum aliquando remittere totam pœnam temporalem absque condigna Satisfactione, puta per Sacramentum Baptismi cum sola Attritione.

Secundò, Satisfactio Sacramentalis, impleta in malo statu, putatur à Scoto, causare ex opere operato remissionem pœnæ, vel totius, si est proportionata, vel partis secundum ejus æquivalentiam. Unde non video, quomodo possim negare hunc effectum Contritioni in Sacramento, vel extra Sacramentum, etiam ut naturâ præcedit infusionem gratiæ. Similiter Sacramento Pœnitentiæ cum sola Attritione, sive adhuc physicè existat Attritio, sive solum moraliter, quando gratia infunditur.

Qualiter autem hoc fiat, respondit Herincx disp. 4. de Justif. secundum se n. 44. Deum unicâ remissione mutare pœnam æternam in temporalem inæqualem; juxta inæqualitatem Contritionis, ad quam quidem pœnæ temporalis diversitatem, eodem modo disponat Contritionis diversitas, sicut generaliter ad remissionem pœnæ æternæ, disponit substantia Contritionis peccatoris justificandi. Similiter dum justificatur homo per Sacramentum, sicut dispositivè per Pœnitentiâ, & moraliter

215. Dux objectiones Lugonis.

Responsio ad primam.

Responsio ad secundam.

216. Sententiâ Autoris.

217. Deus unicâ remissione mutat pœnam æternam in temporalem inæqualem; juxta inæqualitatem Contritionis, ad quam quidem pœnæ temporalis diversitatem, eodem modo disponat Contritionis diversitas, sicut generaliter ad remissionem pœnæ æternæ, disponit substantia Contritionis peccatoris justificandi. Similiter dum justificatur homo per Sacramentum, sicut dispositivè per Pœnitentiâ, & moraliter

conside. riam pro...
vni per...
em om...
mpara...
ut cen...
memitt...
riderur...
illi qui...
em, &...
concord...
cap. 7. c...
secun...
usuram...
ut vul...
& ca...
pœnæ...
ti pœ...
tentiâ...
undum...
, & le...
nem de...
uluram...
us ejus...
erta est...
lam, ut...
tu, ne...
ccatum...
ramen...
ocialite...
mpora...
ctur...
que hoc...
infinit...
io con...
it in Be...
e, nun...
ni ergo...
24. in...
ad Deu...
eraphi...
rdos ab...
it obli...
a purg...
sed non...
ad solam...
et Satis...
st con...
na; &...
in Satis...
in Pur...
iste pec...
ad pa...
& hoc...
aded...
Con...
d Deus...
aliter...
perfi...

liter efficienter per Sacramentum tollitur reatus pœnæ æternæ; sic juxta inæqualem Sacramenti virtutem, & dispositionis disparitatem, videtur pœna æterna à Deo commutari in disparem temporalem. Hucusque Herinx satis plausibiliter in re incerta.

218. **Objectio.** Si dixeris; non placet hæc doctrina; quia negat certam pœnam temporalem, quæ tamen videtur omnino necessaria, ut postea sciat Deus, quantum restet cuiuslibet solvendum, si tali vel tali pœnalitate satisfaciatur.

Solvitur 1. Respondeo; non negat certam pœnam, magis quàm communis doctrina, quæ affirmat, gratiam infundi juxta dispositionem subjeçti, neget certam gratiam: neque determinatio pœnæ magis est necessaria, ut Deus sciat, quantum restet cuiuslibet solvendum, si tali vel tali pœnalitate satisfaciatur, quàm determinatio gratiæ est necessaria, ut Deus sciat, quantum cuiuslibet debeat dare, si tali vel tali dispositione suscipiat Sacramentum: sed sicut unico actu determinavit infundere gratiam inæqualem, secundùm inæqualem dispositionem subjeçti, aut disparem virtutem Sacramenti; ita quoque unico actu determinavit remittere pœnam inæqualem, juxta inæqualitatem dispositionis, aut disparem virtutem Sacramenti.

219. **Solvitur 2.** Aliter dici posset; Deum per regulam generalem determinasse pœnam temporalem certam pro quolibet peccato, postquam est remissa æterna, quæ indubiè maneret, si pœ-

na æterna remitteretur merè extrinsecè, aut per solam gratiam liberaliter infusam. Attamen quia de facto semper remittitur vel per Contritionem charitate perfectam, vel per Sacramentum; hinc semper diminutio istius pœnæ per aliud decretum, diminutio, inquam, major vel minor, secundùm inæqualitatem Contritionis, aut Sacramenti.

Ex quo apparet nullatenus implicare, quòd pœna æterna commutetur per primum decretum in pœnam decennii v. g. & tamen eodem instanti remittatur pœna unius anni per secundum decretum ratione Contritionis, Sacramenti, aut etiam Indulgentiæ.

De cætero certum esse debet, debitum pœnæ æternæ nunquam commutari in pœnam temporalem ita diuturnam & gravem, quin posset commutari in aliam graviorem, ut proinde hæc consideratio nunquam remittatur pœna æterna, quin simul remittatur aliquid de pœna temporali, in quam alioquin commutari potuisset.

Atque hæc sufficiant de re; ex se satis dubia, cum dependeat à libera voluntate Dei, de qua nihil ferè certi ex Scripturâ, Conciliis, aut Patribus possumus deducere, sed in multis per modum conjecturæ nobis discurrendum est. Transeamus itaque ad alias res, magis certas, materiam dico; & formam Sacramenti Pœnitentiæ. Pro materia instituitur

SECTIO SECUNDA

De Materia Sacramenti Pœnitentiæ.

1. **Omnia Sacramenta novæ Legis rebus tanquam materiâ, & verbis tanquam formâ perfici, docet Concilium Florentinum in Decreto Eugenii ibi: Hæc omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materiâ, verbis tanquam formâ, & personâ ministris, conferentis Sacramentum cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia. Duplex autem est materia, proxima videlicet, & remota, ut patet in Baptismo, cujus materia proxima est lotio seu ablutio, remota, aqua naturalis. Videamus si etiam Sacramenti Pœnitentiæ duplex sit materia.**

Conc. Florent. Concilium Florent. suprâ sic inquit: *Quartum Sacramentum est Pœnitentia, cuius quasi materia sunt actus Pœnitentis, qui in tres distinguuntur partes. Quarum prima est cordis Contritio, ad quam pertinet, ut doleat de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero. Secunda est oris Con-*

fessio, ad quam pertinet, ut peccator omnia peccata quorum memoriam habet, suo Sacerdoti confiteatur integraliter. Tertia, Satisfactio pro peccato secundùm arbitrium Sacerdotis: qua quidem præcipitur per orationem, ieiunium, & elemosinam.

Idem statuit Concilium Trident. sess. 14. c. 3. ibi: *Sunt autem quasi materia huius Sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempe Contritio, Confessio, & Satisfactio. Qui quatenus in pœnitente ad integritatem sacramenti, ad plenam, & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hæc ratione Pœnitentiæ partes dicuntur.*

Igitur quasi materia proxima Sacramenti Pœnitentiæ Contritio, Confessio, & Satisfactio: materia autem remota, peccata; ut pote circa quæ versantur prædicti actus pœnitentis; nam, ut liquido constat ex verbis Florentini, Contritio Sacramentalis est dolor de peccato, Confessio est accusatio peccati, Satisfactio ejusdem vindicta. Accedat Ablutio